

Column

Bert
Wagendorp

De Krim

Op 25 oktober 1854 galoppeerde de Lichte Brigade van de zevende graaf van Cardigan, ruim 600 dragonders en huzaren sterk, de Russische kanonnen tegemoet in de Slag bij Balaklava, in het zuiden van de Krim. Anders dan Cardigan en diens bevelhebber, de derde graaf van Lucan, hadden gedacht, schoten de Russen terug en richtten zij een slachting aan onder de ruiters.

Het was oorlog op de Krim. Frankrijk en Groot-Brittannië namen het op tegen Rusland, dat serieuze uitbreidingsplannen had. Er was destijds in dergelijke omstandigheden nog geen sprake van sancties als het afgelasten van een economische top, de weigering een afvaardiging te sturen naar de opening van de Winterparalympics of het stilzetten van visa-onderhandelingen. Ook waren er nog geen gasleidingen.

Er werd een expeditieleger uitgerust, de vloot voer uit en het was vechten geblazen. Dankzij de telegraaf was de Krimoorlog (1853-1856) de eerste grote oorlog (750 duizend doden) waarover in de kranten werd geschreven door verslaggevers ter plekke: de Krimoorlog maakte de Krim beroemd.

De aanval van de lichte brigade staat in de militaire handboeken nog altijd voor de tot mislukken gedoemde aanval waarin militairen heldhaftig hun verdoemenis tegemoet gaan, dankzij slecht geïnformeerde of slecht communicerende bevelhebbers – de graven van Cardigan en Lucan wa-

Geen herhaling van 'The Charge of the Light Brigade'

ren zwagers en ze haatten elkaar.

Poet Laureate Alfred Lord Tennyson schreef zes weken later *The Charge of the Light Brigade*, het gedicht over de heldendood dat hem onsterfelijk zou maken: *Into the Valley of Death Rode the six hundred.*

En dan had je in de Krimoorlog dus ook nog Florence Nightingale, pleegzuster der slagvelden.

Elk conflict staat in een traditie en de plaats waar het zich afspeelt is geladen met verhalen – vandaar dat iedereen de oren spitste toen opeens bleek dat de Krim bij Oekraïne hoorde en de revolutie in dat land zodoende onvoorziene consequenties kreeg.

De Russen bezetten de Krim en ze gaan er niet meer weg.

Op een foto op zijn Facebookpagina had Frans Timmermans een kaart van Oekraïne voor zich liggen tijdens een bijeenkomst van de Raad Buitenlandse Zaken van de EU. Je kunt wel minister van BuZa wezen, maar daarom heb je nog niet de topografie van elke brandhaard in je hoofd. Je kon goed zien hoe Oekraïne doormidden wordt gesneden door de rivier de Dnjepr. Bondskanselier Merkel zei door de telefoon tegen president Obama dat Vladimir Poetin in een andere wereld leeft – maar dat weet Vlad natuurlijk maar al te goed.

Volgens de Britse minister van Buitenlandse Zaken beleven we de grootste crisis van deze eeuw, volgens zijn Duitse collega zelfs de grootste sinds de val van de Muur. Het is alsof die mannen blij zijn dat ze weer eens een overzichtelijk probleem bij de hand hebben, na de onbegrijpelijke kolerezooi van het Midden-Oosten en aanverwante gebieden.

Er klonk iets romantisch door in de alom geconstateerde de terugkeer van de goeie oude Koude Oorlog. Collega-columnist René Cuperus wil de Leopardtank al terugkopen.

Ik vermoed dat dat niet nodig zal zijn. De wereld van voor 1989 komt nooit meer terug. Globalisering heeft ook grote voordelen – nationalisme is een handig politiek instrument om het volk op te stoken, maar ook Poetin weet dat de natie staat geen economisch levensvatbaar concept meer is.

Immense communicatiestoornissen daargelaten komt er geen herhaling van *The Charge of the Light Brigade*.

Geregeld zon

Geregeld zon en het blijft droog, 10 of 11 graden. Morgen schijnt opnieuw de zon en wordt het 11 graden. **Pagina V15**

Inhoud

Ten eerste	2-9	Telesierecensie	2
Binnenland	10-11	Televisie	12-13
Buitenland	12-15	Puzzels	14
Dinsdagprofiel	16-17	Volkskeuken	14
Familieberichten	18	Dag in Dag uit	16
Wetenschap	19	Sylvia Witteman	16
Economie	21-26		
Opinie&Debat	27-29		
Sport	30-31		

Ten eerste

Situatie in Colombia niet verbeterd

Nederland draait nog op 'bloedkool'

Van onze verslaggevers
Jeroen Trommelen
Marjolein van de Water

VALLEDUPAR/AMSTERDAM De steenkolen die de Nederlandse huishoudens van energie voorzien, blijven grote sociale en ecologische problemen veroorzaken in Colombia, waar een groot deel van de kolen vandaan komt. Critici van de kolenmijnen worden met de dood bedreigd.

Pogingen van minister Lillianne Ploumen van Buitenlandse Handel om de misstanden rond 'bloedkolen' aan te pakken, hebben tot dusver geen merkbaar resultaat. Het debat dat hierover deze week in de Tweede Kamer zou worden gevoerd, is uitgesteld.

De *Volkscrant* bezocht Cesar, het departement in het noorden van Colombia dat ruim de helft van zijn kolenproductie exporteert naar Nederland. De steenkoolindustrie maakt landbouw daar onmogelijk en veroorzaakt longziekten onder de lokale bevolking. Kinderprostitutie en geslachtsziekten zijn exponentieel toegenomen sinds de komst van de mijnen.

Het Colombiaanse ministerie van Milieu besloot in 2010 dat drie dorpen bij de mijnen ontruimd moeten worden vanwege ontoelaatbare luchtvervuiling. Het Amerikaanse bedrijf Drummond, het eveneens Amerikaanse CNR en het Zwitserse Glencore moeten elders adequate huisvesting verzorgen voor de inwoners. Daar is nog niets van terechtgekomen.

Vakbondsleden, journalisten en andere critici van de bedrijven ontvangen doodsbedreigingen waarin hun wordt opgedragen hun kritiek te staken. Voormalige paramilitairen hebben onder ede verklaard betaald te zijn door Drummond en Prodeco (eigendom van Glencore) om vakbondsleden te vermoorden en land te onteigenen.

Een rechtszaak hierover loopt nog.

Organisatie PAX, die het geweld in Cesar onderzocht, vond sterke aanwijzingen dat Drummond en Glencore de paramilitaire groepen hebben gefinancierd. 'Nederland zou de handel met deze bedrijven moeten stopzetten totdat zij de slachtoffers compenseren', aldus Marianne Moor van PAX.

De discussie in Nederland over de twijfelachtige herkomst van 'bloedkolen' speelt al jaren. De energiebedrijven weigeren inzicht te geven in hun inkoopbeleid, maar hebben wel de organisatie Bettercoal opgericht om de omstandigheden rond mijnen in Zuid-Amerika en elders te verbeteren.

Aan de hand van een nieuwe mijncode beoordeelt Bettercoal of mijnbedrijven zich ethisch gedragen. 'Het is nog niet duidelijk of de mijnbedrijven in Cesar die code overtreden', zegt Martin Christie, lid van de directie van Bettercoal. 'Er wordt onderzoek gedaan naar de kritiek. In dat proces worden ook werknemers en vakbonden geïnterviewd.'

Mensenrechtenschendingen uit het verleden vormen geen onderdeel van het onderzoek. 'De huidige praktijk moet in orde zijn', zegt Christie. 'Als er nog juridische procedures lopen, wachten we af wat daarvan de uitkomst is.' Bettercoal voelt zich ook niet verantwoordelijk voor herhuisvesting.

Minister Ploumen erkent dat 'de situatie in een aantal mijnbouwgebieden vreselijk is'. Maar de eerste stappen voor verbetering van arbeidsomstandigheden en leefklimaat zijn volgens haar gezet. 'Nederland kan dit probleem niet alleen oplossen. Daarom heb ik afgelopen week het internationale initiatief Bettercoal onder de aandacht gebracht van mijn Europese collega's', aldus Ploumen.

PAGINA'S 22 EN 23

Vuile kolen voor Nederland

Advertentie

Dé reisorganisatie naar verre bestemmingen!

FOX
VAKANTIES

3 t/m 9 maart 2014

Azië actieweek

tot wel

€ 200 korting

op onze dagaanbiedingen

o.b.v. 2 personen,
vraag naar de actievoorwaarden

van anwb

Uitgebreide info en direct reserveren
zie www.FOX.nl of bel 0252 - 66 00 00

Reuzenvirus overleeft 30 millennia in permafrost

Van onze verslaggever
Ben van Raaij

AMSTERDAM Onderzoekers hebben een reuzenvirus ontdekt in de Siberische permafrost van meer dan 30.000 jaar oud. Ze brachten het diepgevroren virus tot 'leven' door het te ontdooien en er een moderne amoëbe mee te infecteren. De ontdekking is een waarschuwing dat opwarming van de aarde stokoude ziektekiemen in omloop zou kunnen brengen.

Dat schrijven de Franse wetenschappers deze week in het tijdschrift *PNAS*. Ze vonden het virus uit de Oude Steentijd bij het in kaart brengen van erfelijk materiaal uit een monster fossiele permafrost dat werd genomen bij de Kolyma-rivier in Oost-Siberië.

De vondst suggereert volgens de auteurs dat er mogelijk veel meer oude virussen in bevroren toendra's verborgen liggen, waaronder ook enge ziekteverwekkers zoals het rond 1980 uitgeroeide pokkenvirus. Die zouden in omloop kunnen komen als de permafrost smelt door de opwarming van het klimaat en er bovendien steeds meer mijnbouwactiviteiten in de toendra worden ondernomen.

Gelukkig betreft het in dit geval een voor mensen ongevaarlijk reuzenvirus, dat is geactiveerd door het na het ontdooien te laten opeten door een amoëbe, een eencellige die normaal van bacteriën leeft. Het virus begon zich in zijn gastheer te reproduceren, met fatale gevolgen voor de amoëbe.

Virussen zijn strikt genomen niet meer dan stukjes genetisch materiaal (dna of rna), die als parasiet de cel van een plant of dier binnendringen om zich daar te reproduceren. Virussen leven dus niet zelf, aangezien ze de eiwitmachinerie van de cel nodig hebben om te kunnen voortbestaan.

Reuzenvirussen zijn tien jaar geleden ontdekt. Ze zijn tientallen malen groter dan gewone virussen (ongeveer zo groot als een bacterie), bezitten veel meer dna en zijn zichtbaar onder een gewone microscoop. Het nieuwe gigantje, *Pithovirus sibericum*, is met 1,5 micron het grootste virus tot nu toe.

Het is opmerkelijk dat het dna van *Pithovirus* het verblijf van dertig millennia in de pleistocene diepvries heeft overleefd. Russische onderzoekers claimden overigens vorig jaar een even oud plantenzaadje uit de permafrost te hebben gepeuterd en het te hebben laten ontkiemen. Ook zouden ze nog veel oudere bacteriën tot leven hebben gewekt.

Viroloog Ab Osterhaus van Erasmus MC in Rotterdam noemt de *PNAS*-studie heel interessant. We moeten het gevaar van ontdooiend pokkenvirus niet overdrijven, maar er wel rekening mee houden, zegt hij. 'Wij conserveren onze eigen virussen bij 70 graden onder nul, dan blijven ze inert. Als ze warmer worden, zeg min 10 of min 20, zou het zorgelijk kunnen worden.'

Economie

Vuile kolen voor Nederland

Moordaanslagen, landonteigening, luchtvervuiling: Colombianen lijden onder de winning van steenkool die in Nederlandse centrales wordt verbrand.

Door Marjolein van de Water

Pribbenow, de grootste steenkolenmijn van Drummond. Het bedrijf in Cesar, in het noorden van Colombia, produceert 850 ton steenkool per dag.

Elke middag tussen twaalf en twee trilt de aarde in El Hatillo, een klein dorp in het noorden van Colombia. De dagelijkse explosies in de naastgelegen steenkoolmijnen doen de huisjes op hun grondvesten schudden en veroorzaken scheuren in de lemen muren. Opwaaiend steengruis kleurt de gezichten van de inwoners grijs.

El Hatillo ligt in Cesar, een van de armere departementen van Colombia. Het dorp is ingeklemd tussen de openluchtmijnen van multinationals Drummond, Goldman Sachs, en Glencore. De helft van de steenkool die Nederlandse energiebedrijven stoken in hun centrales, komt uit deze regio.

Grijze bergen van steenafval omringen het gehucht. Als het waait, daalt een zwart laagje steenkool neer op de ongeplaveide straten. Beveiligers van de mijnen kijken vanuit hun hooggelegen controleposten toe hoe de dorpsbewoners, bij gebrek aan stromend water, hun behoefte doen in de struiken. 'Die bedrijven verdienen miljarden', zegt Carlos Ciprillan (28) verbitterd. 'En wij leven hier als vertrapte insecten.'

Met een groepje mannen zit Ciprillan op een houten plank voor het dorpswinkeltje. Ze vertellen over hun zieke familieleden, over hoe ze vroe-

ger konden leven van de landbouw en visserij, en over de valse beloften van de bedrijven. 'We gaan hier langzaam dood', zegt Ciprillan. 'En we hebben geen geld om aan een dokter te vragen waaraan.'

Even verderop is de ingang van Pribbenow, de grootste mijn van Drummond. Het bedrijf heeft zo'n dertigduizend hectares land in bezit en produceert 850 ton steenkool per dag. Onderin de 250 meter diepe mijn dampen zwarte wolken op. Reusachtige vrachtwagens rijden 24 uur per

We gaan hier langzaam dood en we hebben geen geld om aan een dokter te vragen waaraan

dag af en aan met de steenkool, en dumpen het steenafval naast El Hatillo.

Het ministerie van Milieu besloot al in 2010 dat El Hatillo en twee nabijgelegen dorpen ontruimd moesten worden vanwege de ontoelaatbare luchtvervuiling en de daarmee gepaard gaande gezondheidsrisico's. De mijnbouwbedrijven moeten elders adequate huisvesting verzorgen voor de inwoners, maar ondanks eerdere beloften is dat niet gebeurd.

'De Colombiaanse regering omarmt mijnbouw als motor van economische ontwikkeling, maar de lokale bevolking heeft er weinig profijt van', zegt Omar Contreras, ombudsman van Cesar. 'Landbouw is onmogelijk geworden en kinderprostitutie en geslachtsziekten nemen exponentieel toe in de dorpen waar de mijnwerkers verblijven', zegt hij. 'Ook is er veel longkanker door luchtvervuiling.'

En dat is niet de enige smet op de steenkool die Nederlandse energiebedrijven in hun centrales verbranden. In december kreeg Drummond een boete van 2,5 miljoen euro vanwege de vervuiling van de haven van Santa Marta. Sinds half januari heeft Drummond bovendien een exportverbod, omdat het bedrijf te laat is met het implementeren van een milieuvriendelijker laadsysteem in de haven.

En dan zijn er de schaduwen uit het verleden. In 2009 begonnen bijna

zeshonderd Colombianen een rechtszaak tegen Drummond. Ze beschuldigen het bedrijf van het financieren van het JAA front van de paramilitaire groep AUC, die tussen 1996 en 2006 dood en verderf zaaide in de regio.

Het AUC werd in de jaren negentig opgericht om de politieke en economische elite te beschermen tegen aanvallen en ontvoeringen van linkse guerrillabewegingen als de FARC. De paramilitairen beschermden de bezittingen van grootgrondbezitters en multinationals, en terroriseerden

boeren die mogelijk sympathiseerden met de guerrilla. Daarnaast moordden ze dorpen uit waar olie of steenkool in de grond zat, of joegen de bevolking zoveel angst aan dat ze uit zichzelf vertrokken.

Uit een later deze maand te verschijnen onderzoeksrapport van de Nederlandse ngo PAX, blijkt dat het JAA front tussen 1996 en 2006 tenminste drieduizend mensen heeft vermoord in het mijnbouwgebied. Zeker 59 duizend personen zijn er door het paramilitaire geweld van hun land verdreven.

Na de demobilisatie van paramilitaire groepen in 2006, hebben verschillende oud-leden onder ede verklaard betaald te zijn door de mijnbouwbedrijven. In de laatste jaren zouden ze 100 duizend dollar (73 duizend euro) per maand hebben ontvangen. Drummond en Prodeco (eigendom van Glencore) deelden de kosten, zo blijkt uit de bekentenissen.

De bedrijven zelf ontkennen iedere betrokkenheid. 'Wij hebben nooit een cent betaald aan welke gewapende groep dan ook', zegt Juan Carlos Lopez, juridisch manager van Drummond Colombia. 'Die paramilitairen liegen. Ze hopen op strafvermindering door valse bekentenissen te doen.'

Josefina Silgado (62) woonde destijds in Mechoacán, een kleine gemeenschap van zelfvoorzienende

El Hatillo

Foto's Stephen Ferry

boeren. 'In 1998 kwamen de gemaskerde mannen', vertelt ze. 'Ze drongen onze huizen binnen, sloegen ons met hun wapens en zeiden dat we weg moesten omdat er olie en steenkool in de grond zat.' Silgado was doodsbang en vertrok nog diezelfde dag.

Nadat alle bewoners waren vertrokken, kocht Drummond het land van de nieuwe 'eigenaars'. In 2011 besloot een rechter dat de tussenpersonen het land op illegale wijze hadden verkregen, onder meer door handtekeningen van dode personen te verval-

sen. Ook het landhervormingsinstituut bleek betrokken bij de fraude. De rechter kende de eigendomsrechten weer toe aan de oorspronkelijke bewoners.

Drummond ziet echter geen reden om de slachtoffers compensatie te betalen. 'We wisten niet dat het land illegaal was verkregen', zegt Lopez. 'Bovendien, als wij geld zouden geven aan deze mensen die zichzelf slachtoffers noemen, staan er morgen vijf-honderdduizend anderen voor de deur die ook geld willen. In Colombia

'Ik blijf zoeken naar het lichaam van mijn man'

De man van **Claudia Balceró** (40) verdween in 2001, samen met zes andere forensisch medewerkers van het Openbaar Ministerie. 'Het OM was volledig geïnfiltreerd door de paramilitairen', vertelt Balceró. 'Mijn man weigerde naar hun pijpen te dansen.'

Toen Balceró op zoek ging naar de verantwoordelijken voor de verdwijning, schoten paramilitairen alle ramen van haar huis kapot. 'Ze bedreigden me en zeiden dat ik de zaak moest laten rusten.'

Dat weigerde ze. Balceró werd leider van de slachtofferbeweging en belang-

rijk aanjager van het proces tegen Drummond. 'Ik zeg niet dat Drummond mijn man heeft vermoord.' Haar felgroene ogen schieten vuur: 'Maar vanwege hun financiële steun konden de paramilitairen die misdaden begaan.'

Balceró wordt voortdurend achtervolgd, geïntimideerd en bedreigd. Vorige week dinsdag is ze met haar vier kinderen naar de VS gevlucht. 'De situatie is voor mijn kinderen niet langer houdbaar', zegt de emotioneel gebroken vrouw enkele dagen voor haar vlucht. 'Maar ik zal blijven zoeken naar het lichaam van mijn man.'

'De para's hadden zijn ledematen afgesneden'

Met gebroken stem vertelt **Milton Hernández** (32) over de terreur in zijn dorp Santa Fe. 'In 1994 sleepten de paramilitairen mijn opa uit bed en schoten hem voor het huis dood. Een paar jaar later kwamen ze terug en vermoordden mijn oom en tante.'

Na een lange stilte gaat hij verder. 'Mijn 16-jarige neef hebben ze gemarteld voordat ze hem afmaakten. Ze wilden informatie over een andere oom, die zat bij de guerrilla.'

Als hij vertelt over een bevriende le-

raar, kan hij zijn tranen niet langer bedwingen. 'Ik vond zijn lichaam bij hem thuis', vertelt hij. 'De para's hadden zijn ledematen afgesneden en zijn uitgetrokken vingernagels in zijn borst gestoken. Zijn hoofd lag enkele meters verderop.'

Die dag besloot Hernández te vertrekken. Nu woont hij met zijn vrouw en zoon in het verderop gelegen Bosconia. In Santa Fe woont niemand meer, het terrein is in bezit van mijnbouwbedrijf Glencore, dat het als afvalplaats gebruikt.

'Ik weiger te buigen voor de dreigementen'

Ik zal jou en je klote familie afmaken, gore guerrillero', zo luidt de laatste bedreiging die **Wilder Martínez** (45) ontving. Martínez, vader van twee jonge kinderen, is actief voor mijnwerkersvakbond Sintramienergetica. Hij pleit onder meer voor een vast maandsalaris voor mijnwerkers, in plaats van de huidige nulurencontracten.

Het kantoor van de vakbond in Valledupar heeft dikke loden deuren, de ramen zijn van kogelvrij glas. Martínez heeft anderhalve maand geleden twee

bewapende bodyguards, toegewezen gekregen van een rechter. 'Het is levensgevaarlijk lid te zijn van de vakbond, maar ik weiger te buigen voor de dreigementen.'

De vakbondsmen wil niet dat Nederland stopt met het importeren van steenkool. 'Dan raken heel veel mensen hun baan kwijt.' Nederland zou in plaats daarvan moeten aandringen op andere bedrijfsvoering: 'We zijn niet tegen multinationals, we willen alleen dat de bedrijven de milieu- en arbeidsnormen respecteren.'

'Steenkool is belangrijk om energie betaalbaar te houden'

Interview
Marga Edens, RWE

Als het gaat om de manier van delven zijn er goede en minder goede kolen, erkent Essent-eigenaar RWE.

Bettercoal' heet de internationale organisatie van energiebedrijven die de inkoop van steenkolen wil verduurzamen en de omstandigheden in de mijnen wil verbeteren. RWE,

de Duitse eigenaar van het Nederlandse Essent, is een van de deelnemers. Vicepresident corporate responsibility Marga Edens van RWE, verantwoordelijk voor duurzaam ondernemen, is ook bestuurder van Bettercoal.

Kolen zijn de slechtste brandstof voor het klimaat. Kolencentrales stoten twee keer zoveel broeikas uit dan gascentrales. 'Betere' kolen bestaan niet.

'Er zijn goede en minder goede kolen als je kijkt naar de manier waarop ze worden gedolven. Daar willen we verbeteringen in aanbrengen. Kolen zijn

ook een belangrijke brandstof en zullen dat volgens velen nog lang blijven. Als er geen wind of zon is, zijn we heel blij dat we kunnen terugvallen op kolengestookte centrales. Die maken we groener door biomassa bij te stoken.'

U heeft in Nederland twee gasgestookte centrales stilgelegd en opent een nieuwe kolencentrale in de Eemshaven. RWE is een van de grootste kolengebruikers in Europa.

'Dat heeft te maken met de prijs. Steenkool is belangrijk om energie

betaalbaar te houden. Op sommige dagen wordt in Duitsland zo veel gesubsidieerde, duurzame energie geproduceerd dat die haast gratis is. Dan is de keuze voor het veel goedkopere kolen in plaats van gas snel gemaakt.'

U zou met de overheid en concurrerende energiemaatschappijen afspraken kunnen maken om afscheid te nemen van kolen.

'Het hoort tot mijn taak om na te denken over wat we met ons huidige businessmodel aan moeten, en of dat model zich eigenlijk niet al heeft over-

Urabeños', criminele organisaties die zijn voortgekomen uit de in 2006 opgeheven AUC.

'Het is duidelijk dat paramilitaire groepen destijds betaald zijn door de multinationals', zegt ombudsman Contreras. 'De huidige criminele bendes voeren dezelfde taken uit. Het probleem is dat de staat geen onderzoek doet naar de financiering van gewapende groepen', zegt hij. 'Zowel politici als rechters laten zich omkopen. Die bedrijven staan volledig boven de wet.'

Zonder kolen.

'Naar meer duurzaamheid, en dat is op termijn met minder kolen. In een verantwoord tempo. Ik heb de moed niet opgegeven dat dit te combineren is met het behalen van de doelstelling om de temperatuur op aarde niet meer dan 2 graden te laten stijgen.'

Jeroen Trommelen